

İSTİKLAL ŞÂİRİ
MEHMED ÂKİF
M. Ertuğrul Düzdağ

MEHMED ERTUĞRUL DÜZDAĞ; Bursa'da doğdu (1941). “Evlâd-ı Fâtihan”-dan 93 Harbi göçmeni Lofçalı bir aileye mensuptur. Haydarpaşa Lisesi’ni, İstanbul Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi (1965). Bir müddet öğretmenlik yaptıktan (1967-72) sonra, fakülte yıllarında –Yeni İstiklal gazetesinde başladığı (1960) yazı hayatına devam etti. Dergi ve gazetelerde araştırmaları çıktı; köşe yazarlığı yaptı. MÜ İlâhiyat Fakültesi Vakfı içinde “*Mehmed Âkif Araştırmaları Merkezi*”ni kurdu (1986); Safahat’ın ilk “tenkitli neşri”ni hazırladı; muhtelif zamanlarda “*Safahat Sohbetleri*”i- ne devam etti (1962-2015). Yakın tarihe dair araştırmaları, yazma ve matbu Osmanlı Türkçesi eserlerden yeni harflere çevirip neşre hazırladığı –*Barbaros Hayreddin Paşa’nın Hatıraları, Başımıza Gelenler, Buhranlarımız, Zağra Müftüsünün Hatıraları, Ebussuud Efendi Fetvaları* gibi- önemli edebî, fikrî ve tarihî eserler, bilhassa Mehmed Âkif Ersoy’un şiir ve yazıları ile başyazarı olduğu “*Sebilürreşad*” dergisi üzerinde 50 yıldır devam eden çalışmaları ve Üstad Ali Ulvi Kurucu’yla Medine’de yaptığı uzun mülakatın (1993) kayıtları üzerinde 26 yıl çalışarak yazdığı “*Üstad Ali Ulvi Kurucu-Hatıralar*” adlı eseri (5 cilt, 2 bin sayfa) ile tanındı.

Mehmed Âkif Hakkındaki Yayınları:

1. *Safahat Tedkikleri* / 2. *Mehmed Âkif Ersoy, Araştırma* / 3. *Mehmed Âkif Hakkında Araştırmalar*, 3 cilt / 4. *Mehmed Âkif, Mısır Hayatı ve Kur’an Meâlî* / 5. *İstiklâl Şâiri Mehmed Âkif* / 6. *Mehmed Âkif Ankara’da - Millî Mücadele Yılları* / 7. *Üstadım Mehmed Âkif - Muallim Mâhir İz’in Hatıraları* / 8. *Mehmed Âkif, Süleyman Nazif (1917 baskısı aslıyla birlikte neşir)* / 9. *Mehmed Âkif ve Tefvik Fikret Meselesi* / 10. *Safahat’tan Seçmeler* / 11. *Safahat*, halk baskısı, muhtelif yayınevleri (1987-2021) / 12. *Safahat*, eski ve yeni harfli metin, karşılıklı sayfalar halinde, 1300 dipnot ile tenkitli basım (edisyon kritik), EK: Safahat dışında kalmış 3550 mısralık 100 şiir, 258 dipnot açıklamalar; 136 sayfa Giriş; sonda dört indeks. Tamamı 1360 sayfa, ciltli / 13. *Safahat*: Üstteki yayının, eski harfli karşı sayfalar olmadan aynen neşri, 848 sayfa; basılacak. / 14. *Dergah Edebiyat ve Diyanet İslâm ansiklopedilerinde “Mehmed Âkif” maddesi* / 16. *Sırâtımüstakim-Sebilürreşâd dergisi* (1908-1925, 25 cilt, 641 sayı, 9 bin sayfa) uzman bir heyetle birlikte yeni harflerle aynen neşri. İstanbul, Bağcılar Belediyesi Yayını. 1-20. ciltler basıldı (2021)... Ayrıca neşre hazırladığı, merhum Mehmed Âkif Bey’in bütün eserleri de basılmaktadır:

1- *Safahat*, basıldı / 2- *Safahat Dışında Kalmış Şiirleri* / 3- *Tefsir Yazıları, Vazaları, Makaleleri* / 4- *Tercümelere* / 5- *Mektupları*.

M. ERTUĞRUL DÜZDAĞ

İSTİKLÂL ŞÂİRİ
MEHMED ÂKİF

Hayatı - Eserleri - Fikirleri - Ahlâkı
San'atı - Hakkında Yazılanlar ve Hâtıralar
Şiir ve Yazılarından Örnekler
“İstiklâl Marşı” ile “Çanakkale Şehidleri”
Şiirinin Açıklaması

Gonca Yayın Grubu : 172
Med Kitap : 5

Kategori : Tarih > Biyografi

Eser Adı : İstiklâl Şâiri Mehmed Âkif
Eser Sahibi : M. Ertuğrul Düzdağ
ISBN : 978-605-80165-52
13. Baskı : Mart - 2021

Sayfa Düzeni : İskender Türe
Kapak Tasarım : Gonca Grafik Ofisi
Baskı & Cilt : Euromat Print (*Sertifika No: 35724*)

Yayıncı Künyesi

Sertifika No: 44071

Gonca Yapım Matbaacılık Yayıncılık Eğitim Hizmetleri San. ve Tic. A.Ş.

Balabanağa mah. Büyük Reşit Paşa cad. No:16/B - 13 Fatih/İstanbul

Tel: 0(212)-528-50-76

Fax: 0(212)-519-71-98

www.goncayayincilik.com

editor@goncayayincilik.com

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre; Bu eserin tüm fikri hakları Eser Sahibi'ne aittir. Mülki hakları ise özel anlaşmalı olarak Yayınevi'ne aittir. Tanıtım amaçlı alıntılar haricinde, yazılı izni alınmaksızın kullanılması veya çoğaltılması yasaktır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	13
-------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM HAYATI

Ailesi	17
Öğrenim hayatı	18
Sporculuğu	18
Bir gençlik hâtırası	19
“Yâhu!.. Agop kalkar mı?..”	20
Bulunduğu vazifeler	20
Sebülürreşâd dergisi	21
Seyahatleri	22
İlk şiirleri	23
Şiir ve yazılarının yayını	23
Arkadaşının çocukları	24
Milliyle birlikte ağlayan şair	25
Yakıcı bir cevap	25
Büyük şâir	26
Destan şâiri	27
Berlin seyahati	27
Necid seyahati	28
Vatan hizmeti	29
Darülhikme’de	29
Cerîde-i İlmiyye	30
Millî Mücâdele’ye destek	31
Balıkesir hitâbesi	31
“Hayvan muamelesi ederler...”	31
Takip ve baskı altında	32

Ankara'dan gelen davet	33
Ankara yolculuğu nasıl yapıldı?	33
Ankara'ya varış: 24 Nisan 1920	34
Savaşın içinde	35
Burdur ve Biga'dan milletvekili seçilmesi	35
Millî Mücadele konuşmaları	36
Millî Savaş'ın fikir belgesi	37
Manevî önder	37
“Sessiz yaşadım, kim beni, nerden bilecektir?..”	38
Âkif'in samimiyeti	38
İstiklâl Marşı	39
“Para ile Millî Marş yazılmaz!..”	39
Millî Yemin!..	40
Mustafa Kemal Paşa'nın sevdiği mısralar	40
Mısır'da	41
Kur'ân-ı Kerîm meâli	41
“Dinde Reform” hareketi...	42
Meâl'e ne oldu?..	42
Kim yaktı?..	42
Her devirde sakıncalı adam	43
Çok sıkıntı çekti...	43
Emekli maaşı yok...	44
Çöllere gömüldü...	44
Antakya'da	44
Hastalığı, ölümü ve cenazesi	45
Ağlayan gençler...	45
Mezarı	46
Âkif'i sevmek ve anmak	46
“Mehmed Âkif Ersoy Yılı”	47
İkinci “Mehmed Âkif Ersoy Yılı”	47
Sevilen millet büyüğü	48
Hakkındaki çalışmalar	48
Sırâtı müstakîm – Sebîlürreşâd dergisinin yeniden neşri ..	48

İKİNCİ BÖLÜM
ESERLERİ

I ŞİİRLERİ

A. SAFAHAT DIŞINDA KALMIŞ ŞİİRLERİ.....	52
B. SAFAHAT.....	52
1. Safahat hakkında genel bilgiler:.....	52
Safahat'ın mânâsı	53
Yedi kitap.....	53
2. Yedi Safahat'ın konuları:	54
Birinci kitap: <i>Safahât</i>	54
İkinci kitap: <i>Süleymâniye Kürsüsünde</i>	54
İslâm dünyası ne halde?.....	56
Üçüncü kitap: <i>Hakkın Sesleri</i>	54
İrkçılık ve câhillik.....	57
Dördüncü kitap: <i>Fâtih Kürsüsünde</i>	54
Daima çalışmak!.....	58
Halkın dört tabakası.....	59
Beşinci kitap: <i>Hâtıralar</i>	54
“Berlin Hâtıraları”	60
Gerilik sebepleri.....	61
Çanak kale gâzileri.....	61
Çok yüksek bir eser	62
Altıncı kitap: <i>Âsım</i>	63
Köse İmam ve Âsım.....	63
Eserin bölümleri.....	64
“Âsım'ın nesli”	64
İlim ve yumruk.....	65
İkinci “Âsım”	66
Yedinci kitap: <i>Gölgeler</i>	66
“San'atkâr”	67

II YAZILARI

1. Kur'ân-ı Kerîm meâli:	68
--------------------------------	----

2. Tefsir yazıları:	68
3. Va'azlar:	69
4. Makaleler:	69
5. Tercümelere:.....	70
6. Mektuplar:.....	70
7. Ders Notları:.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ŞİİRİ VE SAN'ATI

I EDEBİYAT VE SAN'AT GÖRÜŞÜ

Edebiyat, bizim için gıdâdır	75
Ahlâksızlığa felsefe şekli verenler.....	75
Kendi his ve fikirlerimizi işleyeceğiz	76
Edepsizlik başlayınca, edebiyat biter	76
Milletimizi değil, kusurlarımızı tenkid	77
Halk için yazacağız.....	77
Dil nasıl olmalı?	78
Bir şâir her eserinde şâir olamaz!.....	78
Tenkid neye göre yapılır?.....	79

II ŞİİRİ VE SAN'ATI HAKKINDA

Ömer Seyfeddin:	80
Cenap Şehâbeddin:	81
Süleyman Nazif:.....	82
İsmail Habib Sevük:	83
İbrahim Alâaddin Gövsa:	83
Hakkı Sühâ Gezgin:.....	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM AHLÂKI, ŞAHSİYETİ VE DÜŞÜNCELERİ

ŞAHSİYETİNİN ÖZELLİKLERİ

Hem fikir, hem toplum adamı	87
Azimli, vefâlı, mütevâzı, vakûr	87

Cesur, mert, mahcup, dayanıklı	88
Dostluğu çetindi.....	88
Yalnız ve mütefekkir	89
Dâima okur, okutur	90
Taassuba, cehle, sapıklığa düşman	90
Siyâsetten uzak	91
Hür fikirli	91
Tek kusuru: Dâvasının adamı olmak!.....	91
Gâyesi.....	92
Sözde ve hakikî Müslümanlık.....	92
Müslümanların İslâm'dan uzaklaşmaları	93
Müslümanlara, İslâm'ı anlatmak: <i>İslâmcılık</i>	94

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEHMED ÂKİF'E DAİR HÂTİRALAR

Yakından tanınmanın tehlikesi.....	97
Aktör mü, kahraman mı?	98
Selamunaleyküm kör kadı!.....	98
Temiz ahlâklı genç	99
Sporculuğu	99
Benliğindeki kuvvet	100
Sevdikleri	100
Vatan sevgisi	101
Sevmedikleri	101
Açıktan düşünen adam	102
Minare ve Eysel	102
Bir “kusuru”	102
Bir tevâzu vak’ası	103
Biz söz verdik, siz oturun!.....	105
Söz vermek ne demektir?	106
Düşenden intikam almak	107
Bu Çanakkale ne olacak?	108
Millî Mücâdele	109

Bildiğini iyi bilirdi	110
Fransızca bir makale	110
Avrupa âyetleri	111
Hâfızası	111
Hazır cevaplığı	112
“Tedavi için mi?”	112
Cimrilere çok kızardı	113
Bin türlü halden biri.....	114
“Doğru mu?”	114
Orada Âkif varsa.....	115
Fitne çıkmasın.....	115
“Bizi simsar mı zannettin!”	116
Kuru fasulye	116
Boyun eğmedi	117
Dostluğu.....	117
Şahıslara çatmazdı	118
Kendini beğenmiş bir müsteşrik	118
Yüksek din anlayışı	119
Müslümanlar neden geri kaldı?.....	120
Hassas olduğu nokta	121
Mısır’daki hayatı	122
Demir hâfız	123
Kur’an’a olan yakınlığı.....	124
“Daha faydalı şeyler...”	124
İstiklâl Marşı’nın yazılması.....	125
Marş’ın Meclis’te okunması	126
Marş’ın mükâfâtı.....	127
Marş milletin malıdır	128

ALTINCI BÖLÜM

YAZILARINDAN SEÇMELER

Gelecek nesillerin eğitimi nasıl olmalı?	133
Aydın-halk kaynaşması.....	134

Hacca kimler gitmeli, ne yapılmalı?.....	135
Yabancı okullar meselesi	137
Birlikte iş yapma terbiyesi	137
Avrupalıların şark siyaseti	137
Türkiye'nin önemi	138
Aklın değeri.....	139
Silâhımız yoksa dişimizle savaşırız!.....	139
Korkaklar utanç içinde ölürlər!	140
Tek başına hiçbir iş yapılamaz!.....	141
Batılıların taassubu	141
Batılılarla işbirliği nasıl olmalı?.....	142
Basın ahlâkı.....	142
Seçilmiş birkaç sözü.....	144

YEDİNCİ BÖLÜM ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

İstiklâl Marşı	149
Çanakkale Şehidleri	152
Safahat Okuyucusuna	155
Seyfi Baba.....	156
Bülbül'den.....	160
Bir Gece.....	162
Ordunun Duası.....	163
Cenk Şarkısı	164
Küfe.....	166
Kanun Kuvveti	170
Hürriyet Aşkî.....	170
Dirvas'dan	171
Semerci ve Eşekler.....	172
Meyhâne'den	173
Güreş.....	177
Bu Cephe Sarsılmaz	178
Şanlı Geçmişe Hasret	179

Şanlı Geçmiş	181
Utanma Duygusu.....	182
Ahlâksızlık	183
Vatan Sevgisi	183
Geçmişî Körükörüne Taklit	184
Kocakarı ile Ömer	185
Şakşakçılar	192
Aydın - Halk Ayrılığı	194
Medîne’de Duâ	196
Zulmü Alkışlayamam	198
Hüsâm Efendi Hoca.....	199
Said Paşa İmâmı’ndan.....	200
Hüsrân	202
San’atkâr’dan	203
Seçilmiş Kıt’alar	204
Şehidler Âbidesi İçin	204
Kıssadan Hisse	204
Resmim İçin	204
Resmim İçin	204
Tercümedir.....	205
Resmim İçin	205
Sa’dî’den Tercüme	205
Hüsrân-ı Mübîn.....	205
Çocuklara	206
Kıt’a	206
İ’tirâf.....	206
Safahat İçin	206

– EK –

“İSTİKLÂL MARŞI” ile “ÇANAKKALE ŞEHİDLERİ”
ŞİİRİNİN AÇIKLAMASI

"İstiklâl Marşı"	209
"Çanakkale Şehidleri"	215

ÖNSÖZ

Bu kitapta, tarihimizin en büyük millî şairi, en önemli fikir adamlarından biri, en dikkate değer vatansever şahsiyeti, ahlâk ve dava adamı olan merhum Mehmed Âkif Ersoy üstadımızın hayatı ve eserleriyle, san'atı, ahlâkı ve şahsiyetinin muhakkak bilinmesi gereken ana hatları, tarihin akışı içinde tesbit edilerek, bunların, kısa ancak tamamen araştırmalarımıza dayanan yol gösterici bir özeti verilmiştir.

Bu eser, İstiklâl Marşı'mızın ve Safahat destanımızın yazarı, yakın tarihimizin yerli ve gerçekçi fikir adamı Mehmed Âkif Bey'i tanımak ve fikirlerinden faydalanmak isteyen gençlerimiz ve bütün millet dostları için bir başlangıç, bir "el kitabı" olarak kaleme alındı. Bu sebeple de eserin, gerekli bilgilerin tamamını doğru olarak içeren, ancak bunları özet olarak veren, kolay okunacak bir kitap olması hedeflendi.

Esere eklenen, yakınlarından hatıralar ile yazı ve şiirlerinden seçilerek alınmış parçalar, verilen bilgileri tamamlayacak ve aziz okuyucuya bu büyük millî şahsiyeti daha iyi tanıma imkânı sağlayacaktır.

Mehmed Âkif Bey merhum, bizler için, her bakımdan örnek bir şahsiyettir. İmanlı ve ahlâklı hayatı, mert ve sarsılmaz karakteri ile bu büyük insan, halkımızın gerçek bir temsilcisi olmuştur.

Milletimizin bin yıllık duyguları ve düşünceleri, dertleri, güne ve geleceğe ait arzu ve istekleri, onun kaleminden dile gelmiştir. İçinden çıktığı insanlara olan bu yakınlığı, Mehmed Âkif'in, gün geçtikçe daha çok anlaşılmasını, sevilmesini ve yol gösterici bir fikir önderi olarak benimsenmesini sağlamaktadır.

Bu eseri, milletini ve değerlerini seven, onları gerçekten bilmek ve yüceltmek isteyen, akıllı, inançlı, çalışkan ve hür düşünceli gençlerimize, bu özellikleri taşıyan büyük insan Mehmed Âkif'i öğrenme ve anlama yolunda, küçük bir başlangıç olması dileği ile sunuyorum.

Cenâb-ı Hak'tan dâimî niyazımız, milletimizi yüceltecek yeni nesillerimizi lütfuyla takdir buyurması ve sayılarını artırmasıdır.

M. Ertuğrul Düzdağ

BİRİNCİ BÖLÜM
HAYATI

